

14.03.2025

Українська література

8 клас

Стрембицька Л.А.

Тема. Ніна Бічуя. «Шпага Славка Беркути». Образи Славка Беркути, Юлька Ващука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк. Справжня дружба, чесність, взаємопідтримка і відповідальність, моральний вибір у житті.

Мета: поглибити знання учнів про літературний образ, засоби його творення; розвивати навички складання характеристик героїв твору, критичного мислення, вміння висловлювати та обґрунтовувати власні думки; виховувати найкращі моральні якості людини (чесність, відповідальність за свої вчинки, дружбу, взаємопідтримку)

Виконання тестових завдань:

1. Скільки портретів підлітків у повісті Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути»?

А три

Б чотири

В два

Г п'ять

2. Про кого з героїв повісті сказано: *“...Хлопцеві здається, що він виглядає, як римський імператор Гай Юлій Цезар на малюнку в підручнику історії.”*

А Стефко Вус

Б Юлько Ващук

В Славко Беркута

3. *“У день вистави ... почувала себе справжньою Попелюшкою”*

А Настя

Б Лілі

В Ліда

4. *“Він чи не він купався у крижано-холодному потоці? Посинілий — аж очі попригасали, але упертий у своєму бажанні навчитися плавати...”*

А Стефко Вус

Б Юлько Ващук

В Славко Беркута

5. А Про кого сказано у творі: *“Ноги ставали міцнішими, пружніли м’язи, і вже не доводилося весь час думати: як добре великим і сильним — їх ніхто не штовхає...”*

А Стефко Вус

Б Юлько Ващук

В Славко Беркута

6. *“Максимальне навантаження — справа немаловажна. Це вимір характеру і людських сил...”* говорив:

А тато Стефка Вуса

Б тато Юлька Ващука

В тато Славка Беркути

7. Хто вчив маму Славка Беркути в першому класі?

А Варвара Трохимівна

Б Надія Григорівна

В Марина Антонівна

8. *“Покажи мені своїх учнів — і я скажу тобі, хто ти,”* - так сказав одного разу:

А Директор школи

Б Антон Дмитрович

В Андрій Степанович

9. *“Пам’ятай, — радить Славкові ..., — пам’ятай, але без злості”*

А класний керівник

Б перша вчителька мами Славка

В мама Славка

10. У якому місті відбуваються події твору Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути»?

А у Харкові

Б у Києві

В у Львові

11. У повісті «Шпага Славка Беркути» піднято всі проблеми, окрім:

А відповідальність людини за свій народ

Б дружба в житті людини

В призначення людини на землі

Г формування характеру підлітків

12. Ідея твору «Шпага Славка Беркути» - це

А. Пошук свого шляху у житті

Б. Пошук скарбів

В. Пошук друзів

Взаємоперевірка тестів

Учні виставляють відповідні бали: одна правильна відповідь – 1 бал.

Ключ: 1-Б, 2-Б, 3-Б, 4-А, 5-В, 6-В, 7-Б, 8-В, 9-В, 10-В, 11-А, 12-А.

Завдання для кмітливих: гра “Равлик”.

- Пропоную розкрутити равлика по годинниковій стрілці, ідучи за стрілкою, та разом з’ясувати тему нашого уроку.

→	ш	п	а	г	а	с
к	т	е	р	и	с	л
а	в	т	в	о	т	а
р	і			р	и	в
а	з			у	к	к

х	а	р	б	о	а	а
и	т	у	к	р	е	б

- Отже, тема уроку сьогодні звучить так: “Шпага Славка Беркути”. Характеристика образів твору”.

Проблемне запитання

- Ви знаєте, що у будь-якому виді мистецтва є поняття образу. Література — це один із видів мистецтва. Поясніть, чим літературний образ відрізняється від іншого?

- Таким чином, літературний образ створюється за допомогою слів, на відміну від мистецтва (зоровий), музики (звуковий).

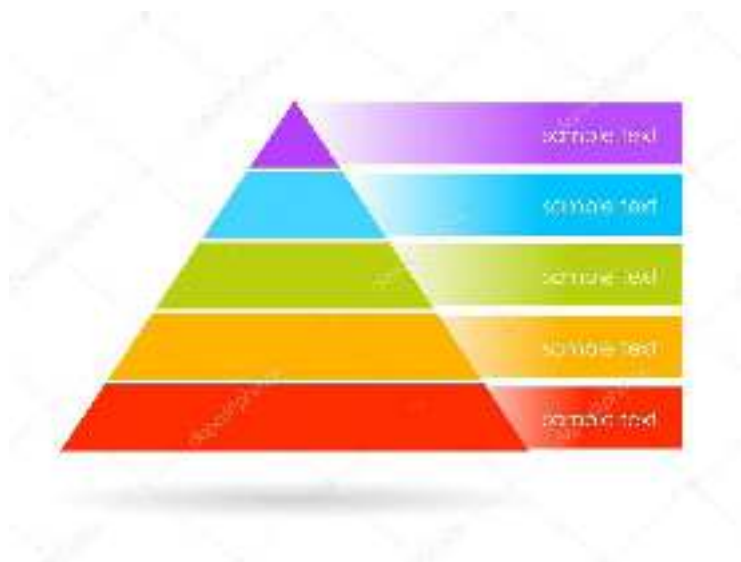
Бесіда - Чи знаєте Ви, що таке піраміда? Які піраміди вам відомі?

- Піраміда — найбільша архітектурна пам’ятка Стародавнього Єгипту, одне із семи чудес світу. Кожна піраміда — це таємниця.

Пропоную сьогодні разом створити піраміду, але “Піраміду образу” і, звичайно, зануритися у таємниці душі наших героїв, щоб зрозуміти їхні вчинки.

Ви пам’ятаєте, що ця фігура повинна бути ступінчастої форми, тому починати будувати піраміди будемо з найвищої точки - імені героя, спускатися на щабель нижче та шукати інформацію про його родину, потім аналізуватимемо портрет, дії персонажа і наостанок з’ясовуватимемо риси його характеру, які будуть фундаментом нашої будови. До речі, ви можете намалювати таку піраміду у зошиті та записувати певні відомості про героїв.

- Хочу повернути вас до першого питання тесту на перевірку домашнього завдання: скільки портретів підлітків у повісті Ніни Бічуї «Шпага Славка Беркути»? Правильно, чотири, таку ж назву має и розділ повісті. Отже, аналізувати на сьогоднішньому уроці ми будемо чотири образи.
- Як ви думаєте, який з образів серед чотирьох є найголовнішим? Звичайно, Славка Беркути. Чому ви так думаєте? Навіть у заголовку твору є його ім'я та прізвище. Отже, перша піраміда Славка Беркути.
- Що ми знаємо про *родину* героя?
- Знайдіть *портрет* Славка у вісім років та у тринадцять, зробіть висновки, як змінився хлопець і чому?
- Які *дії та вчинки* характеризують героя?
- Виділіть основні *рис*и *характеру* персонажа, виходячи з його вчинків:

Ім'я	Славко Беркут
Інформація про <i>родину</i>	“Тато завжди літав. Тато випробовував літаки. ...Був у німецькому концтаборі, ...вижив, ... повернувся на свою землю” . Мама працювала у редакції газети, писала статті,

	які “починалися несподівано й цікаво”, а “найголовніше мама завжди приборігала для кінцівки”. Тато любив сина і ладен був “прийняти удар на себе і врятувати Славка”
<i>Портрет</i>	“...Маленький, блідий, давно не стрижений і тому трохи схожий на дівчинку” та “Славко анітрохи не скидався на Котигорошка, парта стала затісна”. “Міцне, хоч подитячому кругле підборіддя,... широкі брови,... густі вії”, русяве волосся.
<i>Дії персонажа</i>	“...Хлопець сам себе вилікував” у вісім років, перемігши хворобу ніг. Згодом став фехтувальником: “прийшло захоплення, ...фехтування — це те, без чого тепер не обійдеться”; цікавився спелеологією. Співчував мамі, коли тато не повернувся вчасно з польоту, оберігав її від неприємних новин, коли зупинив “дівчинку, якій доручили віднести Славковій матері повістку на товариський шкільний суд”. Виховує почуття відповідальності, як у батька, “де ніхто не має права легковажно, безвідповідально і безрозсудливо ставитися до життя”. Шукає власний шлях у житті. Рятує поранену сороку, відносячи її до першої вчительки мами, Надії Григорівни. “...Я не хочу ховатися. Я не винен...”
<i>Риси характеру</i>	Сила волі і духу, наполегливість, здатний на самопожертву, добрий, щирий, сміливий, любить батьків, поважає вчителя географії та тренера, має дружні стосунки з однолітками, симпатизує Лілі; відповідальний, не має підлості, ніколи не виправдовується, нерішучий, принциповий, розуміє, що “не

все йде в руки, що тільки хочеш, не все так легко й просто”

Створити “Піраміди образів” Юлька Ващука, Стефка Вуса та Лілі Теслюк.
Заповнити відомості про героїв твору.

Орієнтоване виконання завдання

<i>Ім'я</i>	Юлько Ващук
Інформація про родину	Батьки не розуміють захоплення сина малюванням, примушують займатися музикою, мама визначає коло друзів сина, занадто опікується ним, тато примушує лицемірити з родичами, щоб удавати добре вихованого хлопчика; тато написав книжку про Львів, але використав “думки і факти зі старих журналів”, проте “всі троє удаватимуть (ніби нічого не трапилось)”. Усі “спортсмени обов’язково кінчають хуліганством! Вони собі дозволяють більше, ніж інші! Ось до чого призводить культ фізичної сили!”- вважає тато.
<i>Портрет</i>	“Виглядав пещеним мамієм”, “високий хлопець”, “модна куртка й начищені до блиску черевики”, “у хутряній шапці”, “нові черевики... блищали, як люстерко”, “гримаса, трохи поблажлива, трохи зневажлива. З такою гримасою дивився Юлько на білий світ”.
<i>Дії персонажа</i>	Назвався “у дитячій кімнаті міліції” не своїм прізвищем; “дивиться з іронією на безплідну біганину за м’ячем”, спостерігаючи за однолітками; “дивиться насмішкувато і говорить неправду” родичці з примусу батька; “збирає і палить малюнки”, коли Славко зауважує, що він такі вже десь бачив; складає вірші; “треба з кимось розмовляти, а

	більше ні з ким”, тому дружить із Славком; знущався словесно над ровесниками; вважав, що “треба просто мати удачу, тоді "се в руки само йде”; хотів “чужими руками жар загрібати”
<i>Риси характеру</i>	Брехливий, підлий, лицемір; ”Юлько бачив себе у колі — ...відділений од решти, розумніший, кращий, здібний”; романтик у глибині душі; “ на своєму стоятиме, хоч би й не мав рації”, безвідповідальний (не дотримав слова піти у похід із друзями), зневажливо ставиться до природи; самовпевнений, боягуз, не здатний на публічне визнання своєї провини.

<i>Ім'я</i>	Стефко Вус
Інформація про родину	Був напівсирота. Теплі родинні почуття залишилися у далекому минулому, ще коли жив із бабусею та “Настка одна лишилася з давніх часів.” “ Від батька ніколи не було ані ласки, ані якої лакоминки, ані поради. І навіть коли.. повертався з роботи втомлений і зовсім тверезий, не шукала його долоня ані Настиної гладенько зачесаної голови, ані Стефкової пелехатої”
<i>Портрет</i>	Високий хлопчак “у обтріпаному пальті — навіть зоддалік виглядав нечесаним і занедбаним”, “нечупара”, “черевики ... хтозна, чи коли й чищені”, “широкий, з припухлими губами рот, а в погляді синіх очей мовби аж колючки

	ховалися, “заболочений, у семилатному своєму пальтечку та з колючим поглядом спідлоба”, “в його постаті щось дуже незалежне й водночас невеселе”, “на обличчі його була написана зневага до цілого світу”.
<i>Дії персонажа</i>	“Соловей-розбійник”, “у дворі хлопчаків мало що не ломигає, а... над сорокою розчулюється!”, “звик наперекір і іншим, і самому собі чинити”, сидів два роки в п’ятому класі; спочатку відгукнувся на просьбу Юлька, але згодом пожалкував та намагався все змінити.
<i>Риси характеру</i>	“Коли Стефко казав — ні, таки то вже було "ні", “не мав...до батька доброго серця”, дуже любив сестру, але не подавав вигляду; самотній, невпевнений, байдужий; любив природу; справедливий, мав вогник людяності.

<i>Ім’я</i>	Лілі Теслюк
<i>Інформація про родину</i>	Батьки піклуються про доньку, її здоров’я, підтримують творчу натуру
<i>Портрет</i>	“Волосся світле, тільки очі чорні”, “біле пасмо волосся над чорною бровою, зав’язана довкола шиї зелена хустина”, “тендітна, зграбна, гарненька”
<i>Дії персонажа</i>	“Під час перерви сідала на учительський стіл, страшенно горда з загальної уваги, перелічувала усі свої таланти: “знала англійську мову, безліч разів виступала по телевізору в дитячих передачах, знімалася в кіно, вчиться у

	балетній студії театру”; “після кожного зауваження за якийсь вибрик кумедно морщила ніс і дуже щиро обіцяла: "Я більше не буду, от побачите!" Відкрила “курси англійської мови”, “потім... не з’явилася на заняття”; “надумала ставити п’єсу про Попелюшку”, але віддала свою роль Ліді з благородних міркувань. За підказкою вчителя географії пішла з однокласниками до дитячої кімнати міліції, щоб довести, що Славко не винен.
<i>Риси характеру</i>	Любить похизуватися, але добра, щира; “весела, пустотлива й непосидюща, від якої щомиті кожен міг сподіватися якоїсь каверзи чи просто дитячого вибрику”, інколи безвідповідальна, але усвідомлює свої вчинки; вірний товариш, справедлива, чесна, наполеглива; захоплюється мистецтвом (“музика... підтримувала і несла” її).

Дайте відповіді на питання:

- Чи існувала дружба між героями повісті “Шпага Славка Беркути”? Кого з них можна назвати справжніми друзями?
- Кого з героїв твору можна назвати справді чесними та справедливими?
- У чому виявилася взаємопідтримка між персонажами твору?
- Хто з героїв твору зрозумів, що треба бути відповідальним у житті за свої вчинки?
- Визначте, хто з героїв зробив правильний моральний вибір у житті?

Проблемне запитання

- Чому, на вашу думку, Юлько любив малювати коней? (Кінь символізує інтелект, мудрість, вельможність, світло, динамічну силу, моторність, швидкість думки, плин часу. Це типовий символ мужності й потужної влади.)

- Яких рис характеру не вистачає Юлькові, щоб стати гідною людиною?

Домашнє завдання

Доведіть або спростуйте тезу: „Характер людини, її моральний вибір залежить тільки від оточення”.